

Max Scheler: Můj filozofický pohled na svět*

V poválečné době vyšla z díla významného německého filozofa Maxe Schelera (1874–1928) v českém překladu jako první kniha *Místo člověka v kosmu* (1968; původně *Die Stellung des Menschen in Kosmos*, 1928). Následoval překlad studie *Řád lásky* (1971) a poté několika dalších děl s podobnou tematikou v roce 1993. V překladu doc. PhDr. Ivana Hodovského, DrSc. (1938), má nyní český čtenář možnost poznat několik stěžejních prací z posledního období Schelerovy tvorby. Jde o kratší programovou studii *Filozofický pohled na svět* (poprvé posmrtně 1929), když neméně podstatné jsou další publikované stati *Člověk a dějiny* (poprvé v měsíčníku *Die neue Rundschau*, 1926), *Člověk ve věku světového vyrovnávání* (řeč přednesená v Berlíně 1927), *Formy vědění a vzdělání* (přednáška z roku 1925) a *Spinoza* (předneseno v Amsterdamu 1927 u příležitosti 250. výročí Spinozovy smrti). Z politicko-pedagogických spisů M. Schelera přeložil I. Hodovský stati *K ruské filozofii dějin a náboženství*, *Prorocký nebo marxistický socialismus?* a *Křesťanská demokracie*.

M. Scheler zaujal české filozofy z konce 60. let v první řadě jako jeden z výrazných představitelů filozofické antropologie, třebaže – na druhé straně – jeho význam pro oblast sociologie vědění, ale také pro fenomenologii je s jeho prioritou ve filozofické antropologii nejméně srovnatelný. Především jako představitel nově koncipované filozofické antropologie představuje M. Schelera rovněž I. Hodovský. A nikoli pouze výběrem překladů, nýbrž hlavně ve vlastní obsáhle studii, která má v recenzované publikaci symptomatický název *Max Scheler – filozof ducha a citu* (s. 11-104) a tvoří vlastně menší, hutnou schelerovskou monografii. I. Hodovský se v ní zasvěceně zabývá jednotou Schelerova života a díla, problematikou jeho filozofické metody a výstavby systému, v závěru pak podrobněji analyzuje autorovo pozdní tvůrčí období. M. Scheler je v práci prezentován jako jeden z filozofů 20. století, kteří nejdů-

sledněji aplikovali fenomenologickou metodu na oblasti psychologie, metafyziky a hlavně filozofie náboženství a etiky. Na tomto základě pak svébytně rozvinul teorii „materiální hodnotové etiky“ a „filozofie citu“. Poznamenejme ještě, že v připomenuté klíčové studii *Člověk a dějiny* M. Scheler mimo jiné podnětně charakterizuje pět různých typů filozofických antropologií a jejich místo v dějinách.

* Nakladatelství Vyšehrad, Praha 2003, 286 s.

L. SOLDÁN

R. Hakl, A. Lomtadize, J. Šremr: Some boundary value problems for first order scalar functional differential equations*

V předložené publikaci jsou studovány tzv. funkcionální diferencíální rovnice (FDR) a jim přidružené okrajové problémy. Ačkoliv speciální rovnice tohoto typu se objevily již před více než 200 lety, nelze hovořit o jejich systematickém zkoumání před 20. stoletím. V průběhu minulého století se potom tyto rovnice (zejména jejich speciální případy – rovnice se zpožděným argumentem) dostávaly do popředí zájmu zvláště v souvislosti s aplikacemi v biologii, mechanice a ekonomii. V letech sedmdesátých již můžeme mluvit o poněkud rozvinutější teorii okrajových problémů pro FDR, kdy byla vypracována řada technik pro jejich vyšetřování. Zájem o studium FDR je celosvětový a trvá dodnes; na řešení souvisejících problémů se podílí řada uznávaných matematiků. Přes to všechno mnohé tyto problémy stále odolávají a zdaleka nelze tvrdit, že existuje cosi jako vyčerpávající teorie, dokonce ani ve velmi speciálních případech. Obtížnost problému ukazuje již příklad nejjednodušší okrajové úlohy – počáteční úlohy pro lineární rovnici se zpožděním $u'(t) = p(t)u(g(t)) + q(t)$, $u(a) = 0$, která má opravdu daleko do trivialnosti odpovídající úlohy bez zpoždění. Je dobře známo, že

existuje velmi rozvinutá a propracovaná teorie okrajových úloh pro obyčejné diferenciální rovnice (ODR). Vzniká přirozená otázka, nakolik lze takovéto výsledky využít při vyšetřování FDR, přesněji řečeno, jak lze modifikovat (je-li to vůbec možné) známé postupy na komplikovanější případy, kdy je řada „hezkyých“ vlastností ztracena. Tento přístup se v některých případech setkal s úspěchem – zde by mělo být zmíněno přinejmenším jméno gruzínského matematika I. Kiguradzeho, který má mimo jiné dlouholeté pracovní kontakty s brněnskými matematiky – a byly nalezeny podmínky pro řešitelnost docela velké třídy okrajových problémů pro FDR. Inspirováni těmito výsledky rozhodli se autoři recenzované monografie rozpracovat teorii využívající právě modifikací metod známých z teorie ODR. Je to zejména metoda apriorních odhadů a technika diferenciálních nerovností, pomocí nichž jsou dokázány zcela nové výsledky týkající se řešitelnosti a jednoznačné řešitelnosti okrajových úloh pro FDR.

Práce je rozdělena do dvou kapitol. V první kapitole je řešena otázka jednoznačné řešitelnosti lineární úlohy $u'(t) = L(u)(t) + q(t)$, $Au(a) + Bu(b) = C$, kde L je lineární ohraničený operátor, q je Lebesgueovsky integrovatelná funkce a A, B, C jsou reálná čísla. Prezentované výsledky jsou zpravidla v jistém smyslu optimální, jak je ukázáno na vhodných příkladech. Pokud je operátor L jistého speciálního tvaru, FDR se redukuje na rovnici s odkloněnými argumenty. V takovém případě lze uváděnou teorii ještě dále rozšířit a specifikovat – tyto výsledky jsou také obsaženy v první kapitole. Kapitola druhá je uspořádána obdobným způsobem. Je řešena nelineární okrajová úloha $u'(t) = F(u)(t)$, $Au(a) + Bu(b) = h(u)$, kde F a h jsou spojitě operátory (h je funkcionál) vyhovující Caratheodoryho podmínkám a A, B jsou reálná čísla. Opět je vyšetřována otázka řešitelnosti a jednoznačné řešitelnosti. Výsledky mají tvar (nezlepšitelných) postačujících podmínek a k jejich důkazům jsou použity techniky vypracované v první kapitole. Pro speciální případ rovnice s odkloněnými argumenty jsou tyto výsledky pak dále zpřesněny.

Práce je napsána v anglickém jazyce, je zpracována přehledným způsobem. Zpravidla v první části každé podkapitoly jsou uváděny hlavní výsledky, ve druhé části jsou tyto výsledky dokázány a třetí část je věnována komentářům a příkladům. V úvodní části lze nalézt přehled použitých označení a definic nejdůležitějších pojmů. Monografie na mne působí kompaktním dojmem, výsledky jsou řazeny logicky. Snad bych přivítal detailnější informace o tom, jak si tyto výsledky stojí v kontextu prací jiných autorů.

Podstatná část této monografie vznikla v průběhu pracovních seminářů o okrajových úlohách na MU Brno v letech 2000 až 2001. Jak dále uvádějí autoři, některé výsledky byly také obsahem série přednášek pro studenty a postgraduální studenty matematické analýzy na MU Brno v akademickém roce 2001/2002, což znamená, že kromě specialistů v tomto oboru a případných dalších zájemců si tato publikace jistě najde čtenáře i mezi studenty matematických věd.

* Folia, MU Brno 2002, 300 s.

P. ŘEHÁK

Jaroslav Hroch: Soudobá anglo-americká a kanadská filozofie*

V krátké Předmluvě charakterizuje autor publikaci jako učební text, který nechce podat vyčerpávající výklad současného britského, amerického a kanadského filozofického myšlení, ale který je zaměřen na nejvýznamnější osobnosti soudobé anglo-americké a kanadské filozofie. Prostřednictvím analýzy některých děl vybraných osobností má pak být poukázáno na „podstatné inspirativní momenty, které významně zasáhly do soudobé světové filozofie 20. století“. J. Hroch po metodologické stránce vychází v první řadě z hermeneutického principu aktuálnosti a životnosti filozofického díla. Nadto jedna z jeho předšlechťavých prací je významným příspěvkem k hlubšímu poznání právě anglo-americké hermeneutiky (srv. Filozofická hermeneuti-